

- pagina 5 - Dankdag - Oogstfeest
- pagina 7 - Lampionnenoptocht Sint Maarten
- pagina 8 - Praten met kinderen over verlies

Kerk in Zoetermeer

Uitgave van de Protestantse Gemeente Zoetermeer

9e jaargang | nummer 9 | november 2025

Leven, ook al sterven wij

INTERVIEW • In deze gedachtenis-
maand november, de laatste
maand van het kerkelijk jaar,
denken we na over dood en
eeuwig leven. We hadden hier-
over als redactie een bijzonder
en boeiend gesprek met oud-
Zoetermeerder Robin ten
Hooen, die begin dit jaar
promoveerde op een proef-
schrift met als titel 'Wie wil er
eeuwig leven?'. Om te beginnen
staat hier op de voorpagina een
verkorte versie van het interview
en verderop in de krant treft
u uitwerkingen aan in verschil-
lende artikelen. Daarbij zijn
teksten gebruikt uit het
interview, maar ook resultaten
van eigen (Bijbel)studie en
persoonlijke ervaringen.

Wat fascineerde je, dat je over eeuwig leven een proefschrift wilde schrijven?

'Dat kwam door mijn hoogleraar, die bezig was met het verhaal van Adam en Eva met de slang en de boom van goed en kwaad. Ik werd gegrepen door de vraag: Wat is nou leven en wat is nou de dood? Daar heb ik toen een scriptie over geschreven. Het liet me niet los en ik wilde meer weten: Hoe dachten de oude volken in het Nabije Oosten over onsterfelijkheid, hoe wordt er in de Hebreeuwse Bijbel gedacht over eeuwig leven? Alles bij elkaar ben ik hier tien jaar mee bezig geweest. Ik heb er zoveel van geleerd. En nog.'

*Wat bedoelen we met eeuwig leven
of, ander woord, onsterfelijkheid?*

‘Er zijn verschillende opvattingen. Eeuwig leven kan betekenen dat je aardse leven doorgaat. Er zijn gerontologen die denken dat je het aardse leven tot twee- of zelfs driehonderd jaar kunt oprekken. Je kunt dan nog steeds een vijandige dood sterven, of

'Bespiegeling' – Treurwilg bij Kerk 't Woudt Foto Leonie Vreeswijk-Feith

een ongeluk krijgen bijvoorbeeld. Er zijn echter nog meer vormen. Dat je naam en herinnering blijven bestaan kun je ook opvatten als onsterfelijkheid, zoals op een grafsteen of door een geschreven boek. Maar ook dat een stukje van jou voortleeft in je kinderen. Voor christenen betekent eeuwig leven dat je na je dood komt in een hiernamaals.'

*Hoe spreken Oude en Nieuwe
Testament over eeuwig leven?*

‘Er wordt vaak over het Oude Testament gezegd dat het niet over een hiernamaals spreekt of dat God niets met de dood van doen heeft, maar dat klopt niet. Een tekst als Psalm 73 getuigt daarvan. En in het boek Daniël, hoofdstuk 7, 9 en 12, wordt de opstanding der doden en een eeuwig leven verbonden aan God. Iets dat in het Nieuwe Testament en bij Jezus terugkomt.

Jezus was een Jood, die de Schriften kende. Maar Jezus gaat verder. Zoals in het gesprek met de Samaritaanse vrouw bij de waterput. Hij spreekt over eeuwig

leven dat nu al begint. Ook al sterft het lichaam: 'Je krijgt nooit meer dorst met mijn levenswater.' Daarmee kunnen we zeggen: wie met Christus verbonden is, heeft door Christus een stukje eeuwigheid in zich.'

Altijd bij U

Wie buiten U heb ik
in de hemel?
Naast U wens ik
geen ander op aarde.
Bij God te zijn is mijn
enig verlangen.
Mijn toevlucht vind ik bij
God de Heer.

*Nu weet ik mij altijd bij U:
U houdt mij aan de hand.
De rots van mijn bestaan,
al wat ik heb, is God,
nu en altijd.*

'Dit deel van Psalm 73, zo mooi uitgedrukt door de muziekgroep Sela, beschrijft een innige verbondenheid met God die op aarde begint en ook in de dood

blijft. De centrale zin 'Nu weet ik mij altijd bij U' wordt tot een refrein, dat mijn persoonlijke intimiteit met God beschrijft. Dit spreken is voor mij te koppelen aan hoe Henoch wandelt met God en wat Paulus het 'in Christus zijn' noemt. In de dood mag ik mij veilig weten bij Christus, in wie de God van het Oude Testament mens is geworden.'

Hoe kunnen mensen omgaan met lijden en sterven?

'Stervenskunst, zoals in de Middeleeuwen, wordt weer meer en meer relevant. Vooral in het Westen, waar de dood vaak alleen in verband wordt gebracht met ziekte. Wanneer iemand jong is overleden zien we dat als 'niet normaal'. Dit roept vragen op over hoe mensen lijden en sterven accepteren. Het leven oneindig proberen te verlengen kan medisch-ethische dilemma's veroorzaken, zoals bij euthanasie. Het aanvaarden van sterfelijkheid en kwetsbaarheid wordt als wezenlijk beschouwd voor volgelingen van Christus. Theologisch kun je daarom bepaalde vormen van lijden ook zien als onderdeel van het volgen van Jezus, die zelf het pad van lijden en dood koos.

Het christelijke idee van opstanding veronderstelt het bestaan van de dood. En ook dat het belangrijk is over dood en een leven na de dood te spreken, als twee naast elkaar bestaande realiteiten. De dood mag niet ontkend worden, maar moet erkend worden als onderdeel van het geloofsproces. Tegelijkertijd is er hoop en geloof in het leven na de dood.'

*Hoe praat je met mensen over
eeuwig leven? Preek je er over?*

'Bij uitvaarten praat ik met mensen over het gemis, verdriet en afscheid, maar ook wat mensen moeten loslaten of door willen geven aan een volgende generatie. Ik probeer aan te sluiten bij wie ik tegenover mij heb, iedereen heeft eigen gevoelens en ervaringen bij de dood. Ik sta ook stil bij deze thema's in diensten op Eeuwigheidszondag, bij een uitvaartdienst en bij de Paaswake. Ik kies teksten zoals Jesaja 40 of uit Klaagliederen, die zowel verdriet als troost bieden. De verhalen van Elia en Henoch probeer ik op een gewone zondag te gebruiken om na te denken over het leven na de dood. Gelukkig praten we over de dood, want het komt steeds meer voor dat de mensen het daar niet meer over hebben en dat vind ik echt een gemis. Bij mij thuis praat ik met mijn vrouw over de dood en de uitvaart die we zouden willen.'

Wat vertel je aan je kinderen over dood en eeuwig leven?

'De dood is voor mij echt de dood. Daar hoort het proces van rouw bij en een besef van vergankelijkheid. Je bent stof, en als je doodgaat word je weer stof. Ik hoop en geloof dat ik dan in het hiernaams mag zijn en daar verder leef met God.

Sinds een geliefde tante van mijn vrouw overleed, houden we bewust herinneringen levend.

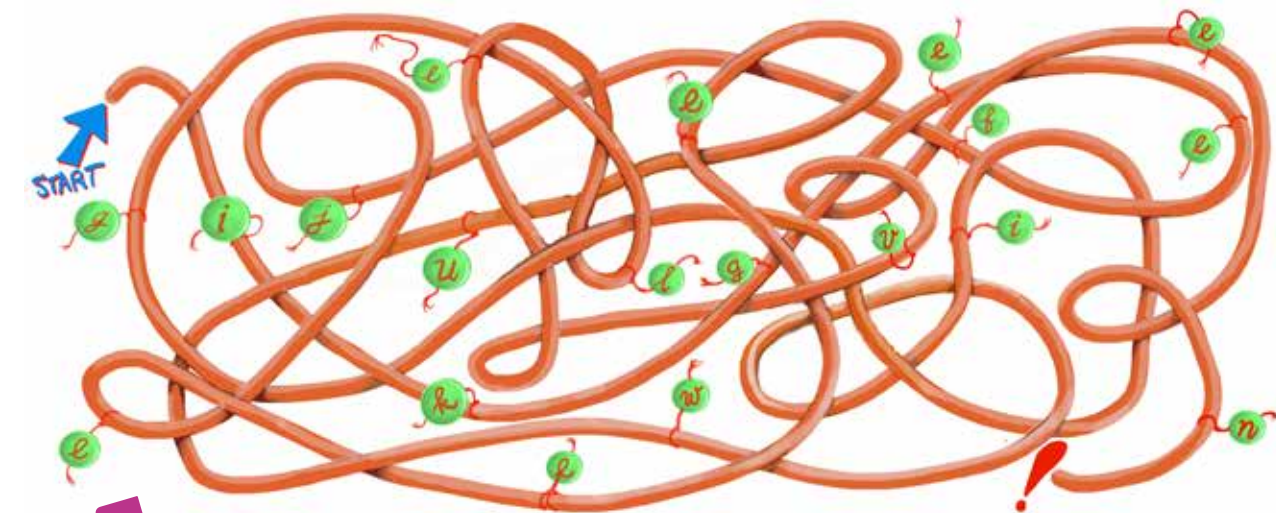
We spreken met onze kinderen over haar, steken kaarsjes aan en geven het verlies een plek. Zo geven we ruimte aan gemis, maken we het bespreekbaar en zeggen we tegelijk dat ze nu bij God is.'

• Jan Blankespoor en
Leonie Vreeswijk-Feith
KiZ-REDACTEUREN

Robin ten Hoopen (36) groeide op in Zoetermeer en deed gymnasium aan het Oranje Nassau College. Hij studeerde Theologie en Godsdienstwetenschappen in Leiden en Amsterdam. In 2017 werd hij predikant in de Protestantse Kerk in Nederland. Hij werkte als onderzoeker aan de Protestantse Theologische Universiteit (PThU) en later bij het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap (NBG). Sinds 2022 is hij predikant van de Ontmoetingskerk in Berga

Hij promoveerde in maart dit jaar op 'Who Wants to Live Forever? Immortality in the Ancient Near East and in the Hebrew Bible'. Sinds augustus is hij ook universitair docent Oude Testament aan de PThU in Utrecht. Robin is getrouwd en vader van drie kinderen.

Als je iemand erg mist ... hoe voel je je dan? Je bent in de war. Je zit in de knoop.
Volg het touw heel precies en noteer de letters die je tegenkomt. Deze belofte van Jezus kan je troosten!
Stuur je oplossing naar kidz@kerkinzoetermeer.nl Goede oplossingen worden beloond!

KidZ

Onsterfelijkheid bij oude volken

VOORTBESTAAN • De begrippen onsterfelijkheid en eeuwig leven blijken veel gelaagdheid te hebben bij oude religies, ontdekte Robin ten Hoopen in zijn proefschrift. Daarbij spelen herinnering en gemeenschap een grote rol.

‘De kern van mijn proefschrift bestaat uit de analyse van oude documenten over hoe gedacht werd over eeuwig leven bij volken in het Oude Nabije Oosten en het Oude Israël. Zo wordt er onderscheid gemaakt tussen onsterfelijkheid zoals bij goden wordt verondersteld, onsterfelijkheid door roem bij koningen, of door voortleven in je nageslacht.

Ook bij oude volken wordt soms gesproken over een hiernamaals als vorm van eeuwig leven. Denk maar aan de Egyptenaren, bij wie de doden na mummificatie allerlei gereedschappen meekregen voor een voortleven in een hiernamaals.

In het verhaal van Adam en Eva wordt de aanwezigheid van de slang als symbool van verjonging, namelijk door vervelling, gezien. Zulke denkbeelden komen gedeeltelijk in andere culturen en volksverhalen ook voor. Dit wijst op een diepgeworteld menselijk besef van sterfelijkheid en de wens om te leven, ondanks de onvermijdelijkheid van de dood.

Bij deze culturen is voortbestaan van de overledene mogelijk zolang die herinnerd wordt. Dit wordt bijvoorbeeld geïllustreerd in het Gilgamesj-epos: het aantal zonen dat iemand heeft, bepaalt hoe goed die persoon voortleeft in het hiernamaals.

Of via rituelen zoals het geven van eten en drinken aan de doden. Dit benadrukt het belang van nageslacht en herinnering voor voortbestaan na de dood.

Dat was overigens ook het centrale probleem van Abraham en Sara in de Bijbel: zonder nageslacht is er geen toekomst. Maar mensen zonder nageslacht, zoals weduwen, worden in de Bijbel opgenomen in een groter geheel. Dat geldt in Jesaja 56 ook voor eunuchen. Deze lijn wordt uitgebreid in het Nieuwe Testament. Zo wordt de eunuch in Handelingen 8 ondanks zijn status volkomen deel van de christelijke gemeenschap. Hij krijgt daarmee een nieuwe vorm van voortbestaan.’

Een van de oudste gevonden geschriften, het Gilgamesj-epos waarvan we de oudste delen kunnen dateren in 2100 voor Christus, stelt dat ware onsterfelijkheid niet ligt in het lichaam, maar in de herinnering en betekenis van het leven. In dat epos gaat het over een wrede koning, die zijn volk onderdrukt en denkt onsterfelijk te worden door zijn daden. Wanneer zijn vriend sterft, beseft hij dat ook een koning niet aan de natuurlijke dood ontkomt. Hij besluit een goede koning te zijn en herinnerd te worden in goede daden. Na zijn dood wordt hij door het naar hem genoemde epos een held voor heel veel mensen in zijn rijk en ver daarbuiten. Sterfelijkheid blijkt onvermijdelijk, maar betekenis en nalatenschap blijvend.

CHRISTELIJK BELIJDEN

‘Ik geloof in de wederopstanding ...’

REEDS EN NOG NIET • De Apostolische Geloofsbelijdenis, waarvan de eerste versie uit het jaar 170 stamt, spreekt van geloof in ‘wederopstanding des vleses en een eeuwig leven’. Wat dit betekent is al eeuwenlang onderwerp van interpretatie in de kerk.

Veel traditionele christelijke stromingen, zoals rooms-katholiek, orthodoxe en verschillende protestantse kerken nemen dit letterlijk.

- **Wederopstanding** Bij het einde der tijden en de terugkeer van Jezus zullen de lichamen van de doden opstaan en verenigd worden met hun ziel.
 - **Eeuwig leven** Een reëel bestaan na de dood, in Gods aanwezigheid (hemel) of gescheiden van God (hel).
- Deze visie is gebaseerd op teksten in de Bijbel zoals:
- **1 Korintiërs 15** Paulus spreekt over de opstanding van een aards tot een geestelijk lichaam.
 - **Johannes 5:28-29** ‘Allen die in de graven zijn zullen zijn stem horen en eruit komen.’

Andere stromingen, zoals moderne protestanten en vrijzinnige christenen

of theologen, zien het meer symbolisch.

- **Wederopstanding** Een geestelijke transformatie of een nieuw leven in Christus, niet per se een fysiek lichaam.
- **Eeuwig leven** Een kwaliteit van leven in verbondenheid met God, die al begint in het hier en nu.

Sommige theologen combineren beide visies. Ze geloven in een verheerlijkt lichaam en benadrukken dat het mysterie van de opstanding niet volledig te vatten is met menselijke logica.

ROBIN TEN HOOPEN: ‘Dit te belijden betekent: het geloof in de opstanding van de doden aan het eind der tijden en het begin van Gods nieuwe wereld, waarin geen dood meer zal zijn en God alles in allen is. De opstanding van Jezus is de eerste getuige. Zijn opstanding grijpt vooruit op deze gehele opstanding.’

Jezus is de Eersteling en wij, die zijn lichaam zijn, mogen daar eens in delen. De term ‘des vleses’ of ‘lichamelijk’ benadrukt dat het niet gaat om een ziel die los van het lichaam voortleeft. Het gaat om de opstanding van de hele mens, waarin wij een nieuw lichaam krijgen (zie 1 Korintiërs 15). In Jezus’ dood, opstanding en hemelvaart is Gods nieuwe wereld begonnen. Dat Koninkrijk is er al deels en zal eens volledig werkelijkheid zijn. Dit is ‘het reeds en nog niet’ van de christelijke theologie.’

• Jan Blankespoor
KIZ-REDACTEUR

Advertenties

Gebroeders Huurman
een vertrouwde naam
voor al uw bouw wensen

Bouwbedrijf | Gebroeders
Huurman

100 jaar vakmanschap en deskundigheid in
nieuwbouw, verbouw, onderhoud en renovatie.

www.gebrhuurman.nl

BECHTEL GARANT Kwaliteit Zekerheid Service Garantie

Redactie.AMG

JOURNALISTIEK BUREAU
voor tekst, beeld- en eindredactie

A.M. van der Giessen-van Velzen
Starreboos 57
2716 JV Zoetermeer
(079) 3 522 519
Redactie.AMG@online.nl

ichthus boekhandel
bijbels boeken muziek

Dorpsstraat 74 / 2712 AM Zoetermeer / 079-3162081

WWW.ICHTHUSBOEKHANDEL.NL

Met betrokkenheid en
respect wordt alles tot
in detail geregeld

Teew

UITVAARTVERZORGING

Hoekeindseweg 61
Bleiswijk

www.teewuitvaartverzorging.nl

Dag en nacht
bereikbaar

079 - 342 60 70

Hospice Elim.
Ondersteuning in de
laatste levensfase,
ook bij u thuis.

079 8200881
www.hospice-elim.nl

Hospice - Elim
MOERKAPELLE

Eeuwigheid in bijbels perspectief

THEMA

VERLANGEN EN VERGEZICHTEN • Hoewel vaak wordt beweerd dat het Oude Testament niet over eeuwig leven spreekt, zijn er wel degelijk passages die wijzen op leven na de dood of voortbestaan. In het Nieuwe Testament wordt eeuwig leven vaker genoemd. Zo wordt het later tot een centrale belofte van het christelijk geloof. Het verwijst niet alleen naar leven na de dood, maar ook naar een diepe, blijvende relatie met God die begint in het heden.

Verwijzingen in het Oude Testament

In de Hebreeuwse Bijbel of het Oude Testament zijn er de Psalmen die wijzen op een besef en geloof en een verlangen naar eeuwigheid. Ook wijzen verschillende verhalen en uitdrukkingen op een geloof in een leven na dit leven.

Psalm 73 De psalmist zegt: *‘Nu ben ik bij U voor altijd.’* Dit geeft het verlangen en de verwachting aan van een hiernamaals.

Psalm 49 *‘Ik zal niet sterven, maar ik zal opgewekt worden.’* Duidelijk klinkt hier een verwijzing naar een leven na de dood.

Henoch In Genesis 5 wordt gezegd dat Henoch met God wandelde en dat hij *‘niet meer was, omdat God hem wegnam’*. Dit wijst op een vorm van onsterfelijkheid.

Elia De profeet Elia werd opgenomen in het domein van God, zonder te sterven. Zijn opvolger Elisa was er getuige van, zie 2 Koningen 2.

Verzameld worden tot je vaderen Deze uitdrukking komt vaak voor in Genesis en in andere boeken. Botten werden in de oude tijd verzameld en bewaard: je hebt respect voor je voorouders. Tegelijk kan zo’n zin ook wijzen op het besef dat de overledenen voortleven na de dood.

ROBIN TEN HOOPEN: ‘In het Oude Testament wordt eeuwigheid niet gezien als een tijdloos bestaan buiten de tijd, maar als een oneindige tijdsduur binnen de tijd. Zo kan ‘eeuwig’ betekenen dat iets voortduurt totdat het tegendeel optreedt, bijvoorbeeld totdat God besluit iets te veranderen. Dit geldt ook voor het koningschap, dat voortduurt totdat het ophoudt te bestaan. God kan zijn plannen wijzigen, zoals blijkt uit het Oude Testament, waar door te bidden het veranderen van Gods plannen mogelijk wordt geacht. Het eeuwige verbond met Israël kan bijvoorbeeld

beeld worden vernieuwd door een nieuw verbond, wat de flexibiliteit van ‘eeuwigheid’ benadrukt.’

Teksten in het Nieuwe Testament

Ook in het Nieuwe Testament zijn er teksten die het geloof in en de belofte van een eeuwig leven belichten.

Johannes 3:16 *‘Want God had de wereld zo lief dat Hij zijn enige Zoon heeft gegeven, opdat iedereen die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.’* Hier wordt eeuwig leven genoemd in één adem met geloof in Jezus Christus.

Johannes 17:3 *‘Dit is het eeuwige leven: dat zij U kennen, de enige ware God, en Jezus Christus, die U gezonden hebt.’* Eeuwig leven is niet alleen een toekomstig bestaan, maar begint nu al in de relatie van een mens tot God en Jezus.

Romeinen 6:23 *‘Het loon van de zonde is de dood, maar het geschenk van God is eeuwig leven in Christus Jezus, onze Heer.’* Eeuwig leven wordt hier tegenover de dood geplaatst en als een gave van God opgevat.

1 Johannes 5:11-12 *‘En dit is het getuigenis: God heeft ons eeuwig leven gegeven, en dat leven is in zijn Zoon. Wie de Zoon heeft, heeft het leven; wie de Zoon van God niet heeft, heeft het leven niet.’* Het eeuwige leven is hier onlosmakelijk verbonden met Jezus.

Opstanding

ROBIN TEN HOOPEN: ‘Je kunt de verschillende opvattingen van eeuwig leven niet tegen elkaar wegstrepen. We moeten erkennen dat de dood een definitief einde is, waarbij ruimte is voor rouw en verdriet. Je moet dit niet meteen willen overstijgen met het idee van eeuwigheid. Het bewaren van namen en foto’s en rituelen zoals kaarsjes aansteken zijn manieren waarop mensen liefde voor overledenen

levend houden. Het geloof in de opstanding en het bij Christus zijn na de dood biedt echter een bijbels perspectief dat verder gaat dan alleen herinnering. Over het hiernamaals geeft de Bijbel opvallend weinig concrete details. Wel wordt er in het boek Openbaring beeldend over gesproken in voorstellingen van de nieuwe hemel en aarde. En ook dat we zullen zijn als de engelen, zonder voortplanting. Maar gelovigen moeten niet te klein denken over God en het hiernamaals, ook bij vragen over crematie en wederopstanding.’

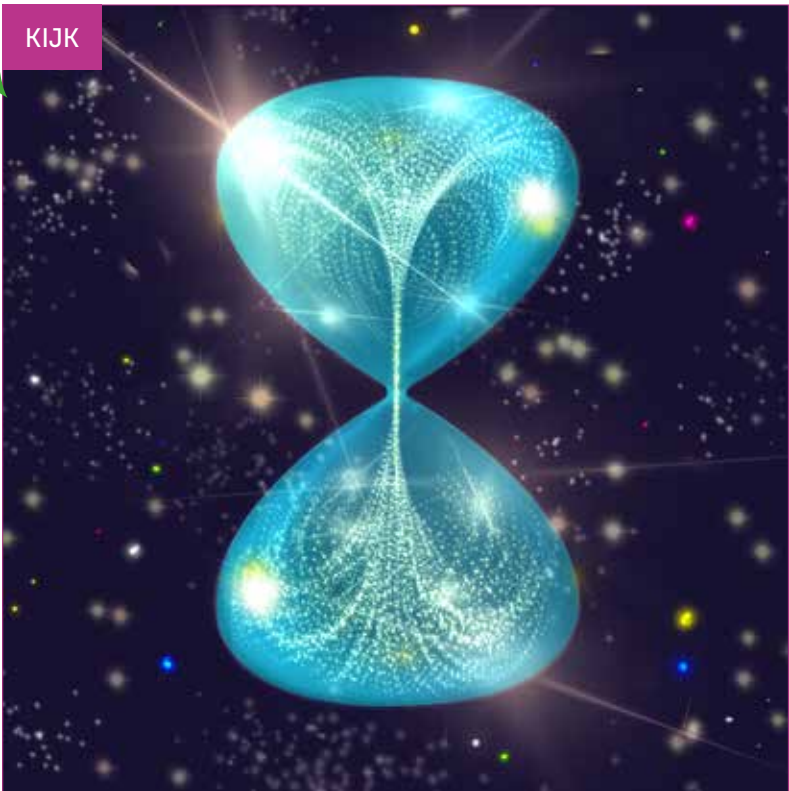
Herscheping

ROBIN TEN HOOPEN: ‘Vanuit christelijk perspectief wordt eeuwig leven verbonden met een herschepping van hemel en aarde. Daarin staan harmonie, vrede, liefde en gerechtigheid centraal. Eeuwig leven is daarmee niet een eenvoudige verlenging van het huidige leven, maar een kwalitatief nieuw bestaan. De dood wordt in de Bijbel gezien als een gevolg van het menselijk bestaan, omdat mensen van stof gemaakt en sterfelijk geworden zijn. De boom van kennis van goed en kwaad in de tuin van Eden symboliseert de mogelijkheid van onsterfelijkheid. De keuze van Adam en Eva om toch van die boom te eten, leidt tot het verlaten van de tuin en het aanvaarden van sterfelijkheid. Dit verhaal benadrukt dat onsterfelijkheid niet vanzelfsprekend is en dat sterfelijkheid een fundamenteel onderdeel van het menszijn is. Het joodse denken en de christelijke theologie voegen hier de belangrijke dimensie aan toe van herschepping en een nieuw bestaan, in verbondenheid met God.’

• Jan Blankespoor en Leonie Vreeswijk-Feith
KIZ-REDACTEURS

KIJK

De zandloper symboliseert de tijd die loopt tot hij wordt stilgezet door de eeuwigheid.

VAN DE REDACTIE

Je naam staat geschreven

Het was aangrijpend, de afgelopen weken, om mensen van dichtbij en wat verder weg mee te maken rondom het overlijden van een zus, van een moeder, een vader, een opa, een broer. Verbonden door vriendschap, familiebanden, kerkelijke gemeente was ik bij diensten van afscheid, momenten van condoleren, aan het graf. Steeds lag daar ook het boek met ruimte om je naam te schrijven, als teken van elkaar kennen en gekend worden.

Ik dacht aan het boek met bewaarde namen dat sommige kerken hebben. Ik denk aan de namen die weer klinken op Eeuwigheidszondag. Dan licht een uitspraak van Jezus op in een stuk tekst waar ik op stuit: *‘Verheug je, omdat jullie naam in de hemel opgetekend is.’* Niet was of wordt, maar: is.

God kent je van voor je geboorte volgens de Psalmen en het laatste bijbelboek Openbaring zegt dat je naam bij God bekend is en in de hemel bewaard wordt. Mozes spreekt al van een boek met namen en in Psalm 69 gaat het over het ‘boek des levens’. De profeet Maleachi noemt het gedenboek, dat dankzij Jezus opengegaan is. En in Openbaring 3 staat: *‘Ik zal zijn naam niet uit het boek van het leven schrappen, maar juist voor hem getuigen ten overstaan van mijn Vader en zijn engelen.’*

Ik overdenk wat dit betekent, om te kunnen sterven en om te kunnen leven. Voor het besef van uit de tijd overgaan naar een hemelse werkelijkheid. *‘Wie in Mij gelooft, zal leven’*, belooft Jezus, *‘ook al ben je gestorven.’* En dan zeg ik na wat ik eens uit de mond van een onbevangen driejarige optekende: *‘Ik ga naar God toe, want daar kom ik vandaan.’*

• Marieke (A.M.) van der Giessen-van Velzen
HOOFD/EINDREDACTIE

Zoekt u iemand die uw administratie kan doen, maar kunt u deze niet in dienst nemen?

Hebt u iets te veel financiële administratie omhanden?

Vindt u uw administratie eigenlijk vervelend en tijdrovend werk?

Van der Kruk Consultancy
DÉ OPLOSSING VOOR UW ADMINISTRATIE

Ing. Nettie van der Kruk
T (06) 371 55 371
E contact@vanderkrukconsultancy.nl
I www.vanderkrukconsultancy.nl

klassieke concerten en zaalverhuur

HERBERG OUDE KERK ZOETERMEER

Dorpsstraat 59, 2712 AD Zoetermeer
E info@herbergoudekerk.nl M 06 8351 0287

WWW.HERBERGOUDEKERK.NL

WE ZIJN OP ZOEK NAAR PERSONEEL!

Volg je nog een opleiding, ben je toe aan je eerste baan, of zit je al jaren in het vak en ben je op zoek naar een nieuwe uitdaging? De mogelijkheden zijn er bij Blomsma. Nog geen of weinig ervaring? Geen probleem. We leren je altijd graag kennen. Ga naar blomsma-safety.com/werken-bij-blomsma-signs-safety om meer over ons te lezen!

**VEILIGHEIDSSIGNALERING
VLUCHTROUTEMARKERING
ONTRUIMINGSPLATTEGRONDEN
LEIDINGMARKERING
ANTI-SLIP PRODUCTEN
PROCESIDENTIFICATIE**

**SIGN COMPLIANCE
SIGN PROJECTS
SIGN MANAGEMENT**

SCAN DE QR-CODE EN CHECK ONZE VACATURES

KERKDIENTEN IN NOVEMBER

Bezoek voor actuele informatie over kerkdiensten en activiteiten de websites van de wijkgemeenten, de website **PGZOETERMEER.NL** en onze website **KERKINZOETERMEER.NL**

PROTESTANTSE GEMEENTE ZOETERMEER	zondag 2 november 20e zondag na Trinitatis	zondag 9 november 21e zondag na Trinitatis	zondag 16 november 22e zondag na Trinitatis	zondag 23 november Eeuwighedszondag	zondag 30 november Eerste Advent - Te levavi
 WIJKGEMEENTE OUDE KERK Oude Kerk • Dorpsstraat 59, 2712 AD T (079) 316 39 09 • W oudekerkgemeente.nl	🕒 10.00 uur ds. H.B. Graafland Gouda <i>Dankdienst voor Gewas en Arbeid</i> 🕒 18.30 uur ds. M. Treuren Pijnacker <i>Avondmuziek m.m.v. Oude Kerk Ensemble</i>	🕒 10.00 uur ds. K. Hage s-Gravenzande	🕒 10.00 uur ds. W.M. de Bruin Bleiswijk	🕒 10.00 uur ds. A.A. van den Berg Heinenoord <i>met Oude Kerk Koor</i>	🕒 10.00 uur ds. A.C. Verweij s-Gravenzande <i>Heilig Avondmaal</i> 🕒 18.30 uur ds. C. van den Berg Gouda <i>Heilig Avondmaal en Dankzegging</i>
 WIJKGEMEENTE ZOETERMEER-ZUID De Regenboog • Nathaliegang 263, 2719 CR T (079) 362 87 03 • W pwzz.nl	🕒 10.00 uur ds. E. van der Wolf-Kox	🕒 10.00 uur ds. J. van der Wolf en Lycia de Pooter-Dieleman Delfgauw <i>Maaltijd van de Heer</i>	🕒 10.00 uur mw.ds. C. Kremer-Elzinga Edam	🕒 10.00 uur ds. J. van der Wolf en ds. E. van der Wolf-Kox	🕒 10.00 uur ds. E. van der Wolf-Kox
 WIJKGEMEENTE OOSTERKERK Oosterkerk • Oosterheemplein 320, 2721 ND T (079) 593 78 08 • W oosterkerkzm.nl	🕒 10.00 uur ds. W.J. van Schaik Zeist 🕒 17.00 uur ds. P. Baas <i>Wegwijs 16+</i>	🕒 10.00 uur prop. R. Moeliker Gouda 🕒 17.00 uur P.J. Rodenburg Delft <i>Hart4U-dienst</i>	🕒 10.00 uur ds. P. Baas en kw. J.K. Klaasse <i>Bevestigingsdienst pionier Johan Klaasse</i> 🕒 17.00 uur ds. A.B. van Campen Houten	🕒 10.00 uur ds. P. Baas 🕒 17.00 uur ds. R. van Loon Rotterdam	🕒 10.00 uur ds. J.J. Hagendijk Rotterdam <i>Voorbereiding Heilig Avondmaal</i> 🕒 17.00 uur ds. A. Schroten Gouda
 PERRON OOSTERHEEM Oosterkerk (bovenzaal) • T 06-1398 4223 W perronoosterheem.nl	🕒 10.00 uur <i>Kindertheater Simon & Zo</i> Locatie: Basisschool Noorderlicht	🕒 10.00 uur Taco Koster	🕒 10.00 uur Johan Klaasse <i>Bevestigingsdienst, samen met Oosterkerk</i>	🕒 10.00 uur Johan Klaasse	🕒 10.00 uur Gezina Joziassse
 WIJKGEMEENTE ZOETERMEER-NOORD Ichthuskerk • Parkdreef 258, 2724 EZ T (079) 341 36 20 • W pwzn.nl	🕒 10.00 uur kw.mw. J. Sneep-Oorbeek 🕒 12.00 uur ds. E. Dibbets-van der Roest <i>Chagallviering</i>	🕒 10.00 uur ds. E. Dibbets-van der Roest <i>Maaltijd van de Heer</i>	🕒 10.00 uur ds. E. Dibbets-van der Roest	🕒 10.00 uur ds. E. Dibbets-van der Roest <i>met tolk gebarentaal</i>	🕒 10.00 uur ds. E. Dibbets-van der Roest <i>m.m.v. koor Invasion</i>
 VRIJZINNIGE GEMEENTE Adventskerk • Julianalaan 3, 2712 CB T (079) 316 61 76 • W vcgz.nl		🕒 10.30 uur ds. K.H. van Klaveren		🕒 10.30 uur da. L. Lafeber	
 KERNGEMEENTE DE PELGRIM De Oase • Kerkenbos 8, 2715 RP T 06-2497 5092 • W depelgrimzoetermeer.nl		🕒 10.00 uur <i>Pelgrimviering</i>		🕒 19.30 uur <i>Taizéviering</i> Moeder Teresasingsel 100	
 HERVORMDE MORGENSTERGEMEENTE Morgensterkerk • Nassaulaan 1, 2712 AT T (079) 316 23 46 • W morgenstergemeente.nl	🕒 10.00 uur ds. J.M. Molenaar 🕒 18.30 uur ds. D. Jongeneel Katswijk aan Zee	🕒 10.00 uur ds. G. Herwig Hoge Hexel 🕒 18.30 uur ds. G. Herwig Hoge Hexel	🕒 10.00 uur ds. W.C. Meeuse Sliedrecht 🕒 18.30 uur ds. J.M. Molenaar	🕒 10.00 uur ds. J.M. Molenaar 🕒 18.30 uur ds. J van der Meijden Bergambacht	🕒 10.00 uur ds. J.M. Molenaar <i>Voorbereiding Heilig Avondmaal</i> 🕒 18.30 uur ds. A. van Vuuren Capelle a/d IJssel
 SAMENWERKINGSGEMEENTE HET LICHTBAKEN De Lichtzijde • Broekwegzijde 196, 2715 PE T (079) 341 53 48 • W lichtbakenzoetermeer.nl	🕒 10.00 uur ds. H.J. Roosenbrand	🕒 10.00 uur ds. M. Biewenga <i>Themadienst</i> 🕒 16.30 uur br. J. van Sliedrecht <i>Leerdienst</i>	🕒 10.00 uur ds. H.J. Roosenbrand <i>Heilig Avondmaal</i>	🕒 10.00 uur ds. M. Biewenga 🕒 18.30 uur <i>Vesperviering</i>	🕒 10.00 uur ds. P.H.R. van Houwelingen <i>Diaconale zondag</i>
 EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE Adventskerk • Julianalaan 3, 2712 CB W ebg-haaglanden.nl	🕒 14.00 uur ds. F. de Jong <i>Heilig Avondmaal</i>		🕒 14.00 uur ds. F. de Jong <i>Zangdienst</i>		

COLOFON

Kerk in Zoetermeer is een uitgave van de Protestantse Gemeente Zoetermeer. Deze krant verschijnt tien keer per jaar.

9e jaargang | nummer 9 | november 2025

Redactie

Jan Blankespoor, Irene de Geus-Haasbroek, Marjolijn van der Haven-Verweij, Hanneke Lam, Willem van Rump

Hoofd- en eindredactie

Marieke van der Giessen-van Velzen
E redactie@kerkinzoetermeer.nl
W kerkinzoetermeer.nl

Ontwerp en vormgeving

Jessica Monker

Druk

Opmeer Drukkerij bv, Den Haag

Medewerkers aan dit nummer

Pieter Baas, Hans van der Bilt, Henk Fons, Robin ten Hoopen, Karin van der Kolk, Hans van Oort, Jaap Rodenburg, Jan-Kees Vos, Leonie Vreeswijk-Feith • Illustraties en foto's Eefke de Geus, Peter van Holten (Getekend), Theo Poot (KIJK en KidZ), Leonie Vreeswijk-Feith • Kerkdiensten en vieringen: Jolande Annema, Marja van den Boomgaard, Rinus van Dorland, Joop de Groot, Jaap Sneep, Matthé Vermeulen, Baukje Walet, Arco Weening

Kopij decemberkrant

Kopij en berichten voor de december-editie van Kerk in Zoetermeer graag insturen woensdag 12 november. De decemberkrant zal verschijnen op woensdag 3 december.

Contact bezorging

Buytenwegh/De Leyens, Noordhove, Seghwaert, Oosterheem: Bert de Jong • T (079) 346 00 54
Rokkeveen: Fam. J.C. Jol • T (079) 362 06 03
Meerzicht: dhr. P. v/d Broek • T (079) 321 43 91
Dorp, Driemanspolder, Palenstein, Stadshart: Mw. A. Maas • T (079) 316 63 73

Kerk in Zoetermeer ook ontvangen?

Wilt u ook (vrijwel) maandelijks Kerk in Zoetermeer ontvangen? Dat kan! Geef het door via info@kerkinzoetermeer.nl of bel de eindredactie: (079) 3 522 519 Dit kan ook voor losse of extra nummers van een bepaalde editie.

Vrijwillige bijdrage

Het richtbedrag voor tien nummers per jaar van Kerk in Zoetermeer is € 25. Hebt u uw gift voor dit jaar al overgemaakt naar NL15 RABO 0373 7337 04 t.n.v. Protestantse Gemeente Zoetermeer Kerkblad? Hartelijk dank!

Kerkelijk Bureau

U kunt dinsdag en vrijdag van 9.30-11.30 uur terecht op het Kerkelijk Bureau. Frans Halsstraat 3 2712 JS T (079) 316 82 56 / 06-1236 5054
E kerkbureau@pgzoetermeer.nl
W www.pgzoetermeer.nl

Ook adverteren?

Bekijk onze advertentietarieven en neem contact op over de mogelijkheden!
E advertenties@kerkinzoetermeer.nl
W kerkinzoetermeer.nl

OVERIGE VIERINGEN

Dankdag • woensdag 5 november

Morgensterkerk 🕒 14.30 ds. J.M. Molenaar
Dienst gericht op kinderen

Morgensterkerk 🕒 19.30 ds. J.M. Molenaar

Oosterkerk 🕒 15.00 kw. J.K. Klaasse
Kinderdienst

Oosterkerk 🕒 19.30 ds. P. Baas

Dienst voor doven • Chagallruimte Ichthuskerk

zondag 9 nov 🕒 10.00 uur pastor H. Stevens

WelThuis Buytenhaghe • 🕒 15.00 uur

dinsdag 11 nov ds. E. Dibbets-van der Roest

WelThuis Vivaldi • maandelijks 🕒 10.30 uur

zondag 16 nov ds. S.C.B. Hermanus-Schröder
Maaltijd van de Heer

WEEKSLUITINGEN

WelThuis De Morgenster 🕒 15.30 uur
Nassaulaan 11, 2712 AT • T (079) 316 48 88

vr 31 okt mw. M. van den Boomgaard

vr 7 nov Nicolaasparochie

vr 14 nov dhr. B. Boiten

vr 21 nov ds. J.M. Molenaar

vr 28 nov mw. M. van den Boomgaard

Interkerkelijke Vrouwenviering
Ichthuskerk

zondag 16 nov 🕒 16.00 uur

De Camee • maandelijks
Camee 22, 2716 RL

donderdag 27 nov 🕒 16.00 uur

MONDIAL MOVERS

Verhuisbedrijf Henneken

Professionele verhuizers...
van huis uit.

Particuliere verhuizingen • Kantoor- en bedrijfsverhuizingen
Nationale en internationale verhuizingen • Verwarmde en
beveiligde inboedel-/archieffopslag • Verhuishwinkel

Zernikestraat 22 | 2721 KW Zoetermeer | The Netherlands
079-36 11 368 | info@henneken.nl | www.henneken.nl

CONTACT

PROTESTANTSE WIJKGEMEENTE OUDE KERK

Ambulant predikant ds. Ard van den Berg • (ma-di) T 06-3000 8197 • E aavdberg1@gmail.com
Scriba Ria Kamp • T (079) 361 03 18 • E scriba@oudekerkgemeente.nl

PROTESTANTSE WIJKGEMEENTE ZOETERMEER-ZUID (DE REGENBOOG)

Predikanten ds. Jan en Els van der Wolf-Kox • Parelgrijs 56-58, 2718 NV
T 06-3863 6293 (Jan) • E jtvanderwolf@gmail.com
Werkdagen maandag t/m vrijdag
T 06-3863 6292 (Els) • E evanderwolfkox@gmail.com
Vrije dagen woensdag en zaterdag
Scriba Annemieke Hobers-Nieuwenburg • T 06-2233 6695 • E scriba@pwzz.nl

HERVORMDE WIJKGEMEENTE OOSTERKERK

Predikant ds. Pieter Baas • Berkelstroom 47, 2721 AG
T 06-8359 9143 • E predikantooosterkerk@gmail.com
Vrije dagen dinsdag- en donderdagmiddag, zaterdag
Scriba Marten Heikoop • T 06-4033 8226 • E scribawijk4@gmail.com
Pastoraal werker Cocky van Dorp • T 06-2473 5383 • E cdvandorp@hotmail.com

Perron Oosterheem • Oosterheemplein 320, 2721 ND
Nieuwe pionier Johan-Krijn Klaassen • T 06-8383 1938
E jkklaasse@gmail.com • W perronoosterheem.nl

PROTESTANTSE WIJKGEMEENTE ZOETERMEER-NOORD (ICHTHUSKERK)

Predikant ds. Erika Dibbets-van der Roest • Toscaschouw 23, 2726 JJ
T 06-2197 6875 • E predikant@pwzn.nl • Vrije dag donderdag
Jongerenpastor Arianne Lodder • T 06-2324 1540
E kerkelijkwerker@pwzn.nl • Werkdagen dinsdag t/m donderdag
Geestelijk begeleider Ronald Karsdorp • T 06-2260 7030 • E r.karsdorp@kpnmail.nl
Scriba (waarnemend) Hanneke Lam • T 06-5259 2531 • E scriba@pwzn.nl

VRIJZINNIGE GEMEENTE ADVENTSKERK

Voorganger ds. Karl van Klaveren • T 06-1104 1992
Secretaris Max Hofman • E secretaris@vcgz.nl

De Pelgrim • Voorlopig nieuw adres: basisschool De Regenboog, Kerkenbos 12
Pionier Gerda Griffioen • T 06-2497 5092 • E gerda@depelgrimzoetermeer.nl
W www.depelgrimzoetermeer.nl

HERVORMDE MORGENSTERGEMEENTE

Predikant ds. J.M. Molenaar • Julianalaan 17, 2712 CB
T (079) 316 37 12 • E predikant@morgenstergemeente.nl
Scriba Arco Weening • T 06-2869 2939 • E scriba@morgenstergemeente.nl

SAMENWERKINGSGEMEENTE HET LICHTBAKEN

Predikant ds. Matthijs Biewenga • T 06-3391 7963 • E dominee.matthijs@lichtbakenzoetermeer.nl
Predikant ds. Hans-Jan Roosenbrand • T 06-4112 0481 • E dominee.hans-jan@lichtbaken.nl
Scriba Marjon de Gelder • T 079-321 05 46 • E scriba@lichtbakenzoetermeer.nl

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

Predikant ds. Folkert de Jong • T 06-1094 1959 • E f.dejong@ebg.nl
Werkgroep Zoetermeer zr. Sherida van Aalst • T 06-1470 7188 • E sherida_62@live.nl

CONTACT VERTROUWENSPERSONEN

OUDE KERK
Kees Hakkenberg
E vertrouwenspersoon@oudekerkgemeente.nl

DE REGENBOOG

Hanneke van Meijenfeldt
T 06-2956 6786
Bram van Strijen • T 06-8324 0255
E vrouwensteam@pwzz.nl

OOSTERKERK
Henriëtte Griffioen
Jaap Rodenburg • T 06-1327 4546
E vrouwensteam.oosterkerkzm@gmail.com

ICHTHUSKERK

Binie Geut • T 079-320 09 06
Tamara Platteel • T 06-1091 2189
E vrouwensteam@pwzn.nl

UITGELICHT

OUDE KERK

GemeenteGroeigroep

Tweewekelijkse ontmoeting over het gebedsleven van bijbelse figuren en Jezus. Groeien in geloof, gemeenschap, gastvrijheid. Voor iedereen.

13 en 27 november
E ggg@oudekerkgemeente.nl

ICHTHUSKERK

Twaalfuursviering

Meditatieve viering op de eerste woensdag: ontmoeting rond tekst en gebed, afgewisseld met stilte en een lied.

5 november en 3 december, 12.00-12.45 uur,
Stilteruimte De Toewending

Psalmen schilderen

Workshop schilderen vanuit je hart en de poëtische rijkdom van de eeuwenoude psalmteksten.

15 november, 10.00-16.00 uur,
€ 15; aanmelden: Joke Brouwer
T 06-1542 8619 E jokevrijf@xs4all.nl

Interkerkelijke Vrouwenviering

Thema: 'Opgroeien en doorgroeien'. Verhalen delen en stilstaan bij personen die veel voor jou hebben betekend. Luisteren naar liedteksten, zingen en een mooi doe-moment.

16 november, 16.00 uur; Froukje,
Gerda en Marga T 06-2749 4269

DE REGENBOOG

Christelijke meditatie

Maandelijks op maandagmorgen stilte en meditatie aan de hand van een Bijbeltekst.

17 november, 10.00-10.45 uur,
De Regenboog; T 06 3863 6292)
E evandervolfkox@gmail.com

Film 'Agent of Grace'

Over Dietrich Bonhoeffer en zijn worsteling met grote geloofs- en morele dilemma's in een donkere tijd.

19 november, 19.30 uur, € 5
E jtvandervolfkox@gmail.com

OOSTERKERK

Psalternatief

Avond met Psalternatief en Roeland Scherff: hoe je de Geneefse psalmen kunt begeleiden en zingen met andere instrumenten dan orgel.

11 november, 20.00 uur
E predikantoosterkerk@gmail.com

Geloof & Techniek

Rond het boek *Dank God voor techniek* van Maaike Harmsen.

18 november, 20.00 uur
E predikantoosterkerk@gmail.com

ADVENTSKERK

Film 'No Other Land'

Aangrijpende documentaire over bezetting en vrijheid en een sterke vriendschap tussen een Palestijn en een Israëliër.

3 november, 15.00 uur, Julianalaan 3,
vrijwillige bijdrage

Alle actuele activiteiten in de kerken staan op datum ook altijd in de Uitgelicht-agenda op kerkinzootermeer.nl

GETEKEND

GEMIS MAG ER ZIJN

Er is een tijd om te rouwen ...

IS DAT ZO? • Als we tijd invullen willen we de duur daarvan weten. In de Bijbel wordt gesproken over de tijd van rouwen. Toen de grote leider Mozes overleden was rouwde het volk Israël dertig dagen. En op andere plaatsen lezen we: 'Toen de tijd van rouw voorbij was ...' Het zal langer zijn geweest dan ons nu, wanneer we werkzaam zijn, gegeven wordt om van onze overleden mensen afscheid te nemen. En is het dan na een paar weken of maanden voorbij, ook als het overgaat in gemis?

Veerkracht

Ik ben tamelijk jong weduwe geworden, ik was 50 jaar. Heel heftig, maar wat had ik een lieve mensen om mij heen. Familie, mensen van de kerk, vele anderen. Het was een warme deken om mij en ook om mijn kinderen heen. Gezien mijn leeftijd moest ik aanpakken. We hadden een kwekerij, dus er was werk genoeg. En het klinkt misschien hard, maar als je jong bent krijg je ook veerkracht om door te gaan. Het gaf de nodige afleiding, al kon het niet voorkomen dat ik er bij momenten doorheen zat en alleen maar huilen kon. Maar ik kreeg steeds weer nieuwe kracht. In de aandacht van lieve mensen, in ontelbare kaartjes mocht ik ervaren – zoals in de psalmen staat (Psalm 73) – *dat HIJ mij bij de rechterhand pakte*. God was er steeds bij. Het dal is diep en ellendig, maar je gaat er niet alleen door. Wat was dat steeds een rijke ervaring.

Leerproces

Ook kreeg ik zelfs in al dat verdriet een mooi leerproces. De dominee die vaak op bezoek kwam, las steeds dezelfde psalm. Eerst dacht ik: 'Hij is zeker vergeten dat hij deze psalm de vorige keer ook heeft gelezen.' Maar juist door steeds die woorden mee te geven werden ze een prachtig houvast. De psalm ging met mij mee. Mooi om op een subtiele wijze zo'n handvat aangereikt te krijgen, waardoor je rust vindt

en sterker wordt. Daardoor kon ik ook sterk zijn voor mijn kinderen. Zij hadden hun intense verdriet om hun vader en als moeder grijpt dat je heel erg aan. Een tijd om te rouwen ... is dat ook zo? Ik ben verder gegaan. Alleen. Na de brochures voor grafstenen volgden uitnodigingen voor dates en allerlei bijeenkomsten om een nieuwe partner te zoeken. Een en al verbaazing was ik, hoe mensen het al na een paar maanden voor je invullen.

'Och, je moet toch meestal achter elkaar fietsen'

Ook al ga ik alleen, ik heb een rijk leven. Ik voel mij bevoorrecht, dat ik de zegenende handen van de Hemelse Vader telkens mag ervaren. Het alleen zijn blijft een gegeven. Je stapt iedere keer alleen op dingen af en het gemis vliegt je op de gekste momenten aan. Als ik bijvoorbeeld een echtpaar zie fietsen denk ik: 'Zij wel, waarom ik niet', en tegelijkertijd denk ik ook: 'Och, je moet toch meestal achter elkaar fietsen'. Het gemis mag er zijn. En als mensen er niet meer aan denken, zing ik mee met de muziekgroep Sela: *'God, U kent de namen van de mensen die wij missen'*.

• Marjolijn van der Haven-Verweij
KIZ-REDACTEUR

Huiver en hoop in het boek Openbaring

IMPRESSIE • In het vorige kerkelijk seizoen is de Seniorenkring van de Oosterkerk begonnen met een ontdekkingsreis door Openbaring. We behandelen elke maand één of twee hoofdstukken en gaan dit seizoen vrolijk door.

Alhoewel, denkend aan het laatste bijbelboek is 'vrolijk' niet het eerste woord dat in me opkomt. Al heel wat huiveringwekkende passages zijn de revue gepasseerd, waarbij de deelnemers steevast iets verzuchten als: 'Wat moet ik hier mee?' en 'Hier is niks troostvols aan'. Pas ging het over de twee beesten uit Openbaring 13, gruwelijke monsters die tekeer gaan op de aarde, gesteund door – ook dat nog – een angstaanjagende draak.

Inmiddels zijn we een beetje vertrouwd geraakt met de apocalyptische taal, de beelden en de symboliek. Daar moet je wel gevoel voor ontwikkelen, anders sla je maar zo de plank finaal mis. Dan wordt het teken van het beest bijvoorbeeld één-op-één gekoppeld aan een chip of een vaccin.

Maar we hebben hier niet te maken met een magisch toverboek, wel met een boek dat ons een blik gunt in de diepere dimensies van de werkelijkheid. Of dat nu de werkelijkheid is van het Romeinse imperium van toen of van de bezeten wereld van vandaag waarin evengoed allerlei machten en krachten zich breed maken. Het mooie is dat we niet blijven steken in enkel verzuchtingen. Dwars door alle huiver heen worden we telkens ook bemoedigd. Want als één ding duidelijk is, dan is het wel dat in het centrum van de werkelijkheid achter alle schijnbare verwarring en chaos Christus regeert. Dat geeft oriëntatie en maakt hoopvol, ja, vrolijk zelfs.

• ds. Pieter Baas
OOSTERKERK

ONDER WOORDEN

Indien ik je dragen kon

Er is geen begrijpen
En aanvaarden is moeilijk.

Er zijn geen woorden
En ons voelen doet pijn.

Er is alleen het weten
Dat zijn naam in de palm
Van Gods hand geschreven staat.

Guido Gezelle (1830-1899)

Dankdag – Oogstfeest

BLIJ UITDELEN • Vroeger leefden de mensen veel meer met de seizoenen dan met de kalender. Een van de belangrijkste zorgen was of er genoeg voedsel zou zijn voor de lange, koude, donkere winter. Daarom was het oogsten een bijzonder belangrijke gebeurtenis. Al heel lang vierten mensen het binnenhalen van de oogst. Ze waren blij met alles wat er gegroeid en gerijpt was. Alle mensen waren betrokken bij het begin van de oogst en bij het einde ervan. Het bijbelse Loofhuttenfeest heeft ook zijn oorsprong in oogstfeesten. Vandaag de dag herinneren alleen de hier en daar in de regio opgezette commerciële oogstfeesten en de kerkelijke dankdiensten nog aan deze oude traditie. Vroeger was het brood, gebakken van de eerste tarwe, voor de armen. In sommige kerken worden mandjes gemaakt en na de dankdienst uitgedeeld aan de mensen die dat nodig hebben.

2 november: Oude Kerk; 5 november:
Oosterkerk en Morgensterkerk

Bron: Site van der Gugten, 'Van feest naar feest. Vieren in het gezin', 2003

LIEFSTE LIED

'God is tegenwoordig'

Telkens weer wordt ik ten diepste geraakt door het lied 'God is tegenwoordig'. Het is geschreven door Gerhard Tersteegen, een protestants-christelijk mysticus. Bijzonder, want de meeste christelijke mystici zijn van katholieke huize. Tersteegen laat zien dat er een andere manier van kennen is dan die van de gewone dagelijkse waarneming of van het wetenschappelijk kennen. Die andere kennis brengt de mens iets nieuws, iets overweldigends zelfs. In de grond van onze ziel is een wezenlijk kennen van God mogelijk. Een wezenlijk kennen zonder de misvorming van beelden, fantasieën, menselijke ideeën of gevoelens. Wij kunnen die werkelijkheid van onszelf, of om ons heen slechts waarnemen, in zover onze geconditioneerdheid het ons toestaat. In ons leven zijn wij op een bepaalde manier geprogrammeerd en we kunnen slechts waarnemen op de manier waarop we onze zintuigen gebruiken, zijn opgevoed en opgeleid. Wij weten niet anders en denken dat het daarom de werkelijkheid is.

De Engelse dichter William Blake verwoordt het als volgt:
*Waren de vensters van de ziel werkelijk gereinigd,
dan zouden we alles kunnen zien
zoals het waarlijk is: eindeloos!
Want nu heeft de mens zichzelf nog opgesloten
en ziet de wereld alleen
door de smalle kieren van zijn kelderluik.*

Tersteegen vraagt in het zevende couplet van het lied 'God is tegenwoordig' om dat kelderluik open te zetten om de echte werkelijkheid te kunnen aanschouwen:

*Maak mij rein van harte,
dat ik uwe klaarheid
schouwen mag in geest en waarheid.
Heer laat mij even vrij
als een adelaar stijgen,
zo word ik U eigen.*

Lied 906, Liedboek 2013

• Marco Lurks
GEMEENTELID OUDE KERK

Alle vaste contactgegevens en adressen vindt u op **pagina 4** van deze krant. Bel, mail of kijk op de aangegeven websites voor actuele informatie. De agenda Uitgelicht op **kerkinzoetermeer.nl** houdt alles actueel.

OPEN KERK

Open Lichtzijde

Elke ma en do van 14.00-15.30 uur, Broekwegzijde 196

Open Oosterkerk

Elke di 13.00-16.00 uur
E p.j.van.daalen@casema.nl

Open Kompas

Elke di en wo van 10.00-12.00 uur met ook Nederlands Babbelen.

Open Oude Kerk

Elke vr 14.00-15.30 uur voor stiltemoment, bezichtiging en expositie

INLOOP

Inloop De Herberg

Elke di van 10.00-12.00 uur. Nu ook voor hulpvragen, i.s.m. Diaconaal Centrum Kruispunt. Dorpsstraat 59 T 06-5420 2673 E tooshagers@gmail.com W oudekerkgemeente.nl

Koffie-, thee- en aandachtsschenkerij

Elke do van 10.00-12.00 in De Oase. E info@depelgrimzoetermeer.nl

Inloophuis Rokkeveen

Elke vr in De Regenboog 10.00-13.00 uur.
• Middagpauzedienst van 11.30-12.00 uur
• Elke vierde vrijdag maaltijd
T (079) 361 33 65 E wil.bettenhaussen@gmail.com

Diaconaal Centrum Kruispunt

Elke di van 13.00-15.00 uur. voor gesprek, hulp en info. César Franckrode 60 T 06-5321 2273 E info@diaconaalcentrum.nl

Inloop Open Ichthus

Elke wo van 10.00-12.00 uur. Thea Streef T 06-2095 7228 en Jenny van den Berg T 079-351 22 40

Inloop Morgensterkerk

Welkom van 10.00-11.45 uur op woensdag 26 november. T 06-1492 1195 E inloop@morgenstergemeente.nl

Gedenken en gesprek

Op zaterdag 22 november is de Ichthuskerk tussen 10.30 en 11.30 uur open. In stiltecentrum De Toewending kun je een kaars aansteken om iemand te gedenken. Je kunt vrij komen binnenlopen. Gastpersonen van het pastoresteam, Ronald Karsdorp en ds. Erika Dibbets-van der Roest, zijn aanwezig om welkom te heten en een luisterend oor te bieden.

SCHRIJFMOMENTEN

Schrijven voor gevangenen

Elke eerste dinsdag om 10.00 uur. De Doortocht, Hekbootkade 60 E l.veersma@hotmail.com

Schrijfcafé in de Ichthuskerk

Weer samen schrijven, geïnspireerd door creatieve opdrachten. donderdag 30 okt en 27 nov 20.00-21.30 uur, U2-ruimte Ichthuskerk, aanmelden niet nodig

BUURTMAALTIDJEN

Ichthuskerk

Mail of bel voor de eerstvolgende buurtmaaltijd om 18.00 uur. Graag opgeven. E maaltijden@pwzn.nl T 06-5359 9999

Morgensterkerk

Welkom bij de maandelijkse buurtmaaltijd: donderdag 27 november. Graag aanmelden! T 079-316 99 22

Klaver-4-maaltijden

Elke dinsdag afhaalmaaltijden tussen 16.30 en 17.30 uur. Dinsdag 25 november is er een gezamenlijke maaltijd om 17.30 uur. Vrijwillige bijdrage voor goede doelen. gebouw De Oase, Kerkenbos 8 T 06-4985 4526 E mtderuiter48@gmail.com

GEBEDSMOMENTEN

Oude Kerk

Elke dinsdag, 19.15-19.45 uur. E leenmanf@xs4all.nl

Oosterkerk

12 en 24 november 19.00-19.55 uur, E p.j.vandaalen@casema.nl

Ichthuskerk

Elke zondag van 9.15-9.30 uur. Jacoba Leeuwenburgh T 079-341 69 87

Bidden voor Zoetermeer

Elke eerste vrijdag, 19.00-20.00 uur. De Uitkijk, Wattstraat 64 E h_nebbeling@kpnmail.nl

Gebied vervolgde christenen

Iedere laatste zaterdag, 10.00-10.30 uur, nabij Dobbe-eiland. E roelie.vanderlinden@gmail.com

Gebied voor Midden-Oosten

elke tweede zondagavond, les Roos (Baptistengemeente) T 06-1662 9726

Women for women

Vrouwengebedsgroep voor vervolgde christenmeisjes en christenvrouwen. Kijk ook op de website van Open Doors. maandelijks op woensdagmorgen E roelie.vanderlinden@gmail.com

NIEUWE MOED VOOR JONGEREN

‘Het leven vergaat niet, en zal niet vergaan’

Silvio Cattarina is leider van een instituut in Pesaro, Italië. In dit instituut zijn de afgelopen twintig jaar honderden jonge mensen die verstrikt zijn geraakt in het leven, op zo’n manier geholpen dat ze weer met moed en dankbaarheid in het leven staan.

Volgens Cattarina zijn de grootste problemen van veel jongeren twijfel en angst. Vragen die hen bezighouden zijn: ‘Wie ben ik werkelijk?’ en ‘Is er op deze wereld een plek voor mij, een belangrijke plaats, waar ik van betekenis kan zijn, een plek voor

mijn persoon en mijn leven?’ Silvio Cattarina geeft de jongeren mee: ‘Er is veel goeds in het leven. De werkelijkheid is voortdurend gevuld met goede dingen, kansen, ontmoetingen, mogelijkheden, goede en betekenisvolle verrassingen. Zeker, in de werkelijkheid is er ook kwaad, dood, nederlaag, maar het goede is altijd groter dan welk groot kwaad dan ook.’

‘Het hart van elk mens roept om grote dingen’

Veel jongeren denken dat het leven niet mooi is, dat het niet de moeite waard is. Voor hun besef verdwijnt de werkelijkheid, valt die weg en wint uiteindelijk het

Regelmatig staat er in het leesblad ‘Ecclesia’, waarvoor ik correctiewerk doe, een artikel over Silvio Cattarina en het mooie werk dat hij met zijn team onder jongeren in Italië doet. Het is mooi om in dit nummer van ‘Kerk in Zoetermeer’ iets van hem te delen dat over het leven gaat. — Karin van der Kolk, Morgensterkerk

kwaad, sterker nog, heeft het kwaad al gewonnen.

Basis van het leven

‘Maar’, zegt Cattarina, ‘het leven vergaat niet, en zal niet vergaan, zal zijn belofte nooit breken. God zal niet afwezig zijn, zal zichzelf nooit verraden. De werkelijkheid en God, deze twee dingen zijn jongeren verloren en kwijtgeraakt, maar deze twee zekerheden vormen de basis van het leven en van levensgeluk.’

Wat is het mooi als jonge mensen op het leven betrokken raken. Als ze gaan beseffen dat het leven zelf hen roept. Dat ze merken dat er iets groots in het leven zit, een doel.

DE PELGRIM

Voorlopig nieuw adres: basisschool De Regenboog, Kerkenbos 12

pastor-pionier: Gerda Griffioen T 06-2497 5092 E info@depelgrimzoetermeer.nl W depelgrimzoetermeer.nl

We zijn verhuisd

Met ingang van 1 november hebben we een ander adres. Op 2 oktober is gebouw De Oase door de Protestantse Gemeente Zoetermeer verkocht en overgedragen aan de gemeente Zoetermeer, die er een nieuwe bestemming voor heeft. Voor Kerngemeente De Pelgrim heeft dat als consequentie gehad dat we naar een nieuwe locatie op zoek moesten. We kunnen tijdelijk (?) terecht in basisschool De Regenboog, onze burens. Kerkenbos 12. We zijn daar heel blij mee.

Herdenking overledenen

Vanaf november 2015 herdenken we jaarlijks bij de Watertoren de mensen die ons ontvallen zijn. Vanwege bouwactiviteiten doen we dat dit jaar in de Moeder Teresakerk daar dichtbij, ook in Rokkeveen. Op zondag 2 november zullen we de namen noemen van geliefden die dit jaar of eerder overleden zijn, met alle mensen, gelovig of niet. Eenieder is van harte uitgenodigd hier naartoe te komen.

2 november, 15.00-16.00 uur

Omgaan met verlies

November is binnen de kerken een herdenkingsmaand. We gedenken onze dierbare overledenen. Iemand verliezen van wie je veel hebt gehouden, grijpt diep in je leven in. Hoe gaan we daar mee om? Een recept voor rouwen bestaat niet. Wat kan helpen is inzicht in de weg die je als rouwende moet gaan. In november, december en januari worden hierover vier avonden georganiseerd. Aanmelden kan vanaf nu, de data krijgt u dan te horen en u vindt ze binnenkort op de website.

19.30 uur, informatie: T 06-2497 5092 E info@depelgrimzoetermeer.nl

► Ochtendgebed en ontbijt

elke ma t/m do, 7.30 en 8.00 uur; voortaan in De Regenboog, Kerkenbos 12

► Crea-middag

4 en 18 november, 13.30 uur, € 5

► Gezond & goedkoop

19 november, 16.00 uur, aansluitend maaltijd; € 2

► Koffie-, thee- & aandachtsschenkerij

elke donderdag, 10.00-12.00 uur

► Spelletjesavond

7 november, 19.30 uur in De Regenboog-school

► Taizéviering

23 november, 19.30 uur, Moeder Teresasingel 100

► Emmaüswandeling

elke vr, 10.30-12.00, verzamelen Balijhoeve

► Pelgrimviering

9 november, 10.00 uur

► Gesprekserie

Over ‘De Bergrede’, boek van Franck Ploumen 1 december, 19.30 uur, Kerkenbos 12

► Gespreksserie

Over ‘De woede van een liefdevolle God’ 3 november, 19.30 uur

► Langeafstands-wandeling

9 november, 11.30 uur, € 10

— Advertenties —

Ernst Baas
Kom jij ons team versterken?
Hoveniers gezocht!
ernstbaas.nl

Van Dongen
Uitvaartzorg met karakter

Bel na overlijden
079 - 343 43 03
wij zijn 24 uur per dag bereikbaar!
Van Dongen
UitvaartZorg & UitvaartCentrum
Bredewater 20a, 2715 CA Zoetermeer
079 - 343 43 03 • www.vdudz.nl

Lampionnenoptocht Sint Maarten

Dinsdag 11 november is dé dag om met lampionnen en liedjes in het Dorp van Zoetermeer Sint Maarten te vieren.

Voor de derde keer alweer organiseren de Nicolaaskerk, de Oude Kerk en de Paulusschool samen met winkeliers en bewoners in het Dorp een sfeervolle lampionnenoptocht op deze feestdag van Sint Maarten. Alle kinderen zijn van harte welkom om met een eigen lampion zingend mee te lopen langs de deuren, in ruil voor een lekker snoepje of fruit.

Kom vanaf 16.30 uur naar de Nicolaaskerk. Daar wordt om 17.00 uur het verhaal beeldend verteld en we oefenen de liedjes. Ga ook op de foto met een echte Sint Maarten! Daarna volgt de lampionnenoptocht in groepen langs winkels en huizen waar een lichtje voor het raam of bij de deur staat. Tot slot is er warme chocolademelk op het plein van de Oude Kerk en de kerk is ook open.

Martinus van Tours (ca. 315-397) nam al op jonge leeftijd dienst in het Romeinse leger. Volgens de legende ontmoette hij op een dag bij de poort van de stad Amiens een bedelaar. Het lot van deze man greep hem aan. Hij sneed de helft van zijn kostbare mantel af, de andere helft was officieel eigendom van Rome en kon hij dus niet afstaan. 's Nachts zou Christus zelf aan Martinus verschenen zijn en gezegd hebben: 'Ik was naakt en gij hebt Mij gekleed.' Martinus beschouwde de droom als een oproep en bekeerde zich tot het christendom.

In navolging van het goede werk van Sint Maarten kun je ook houdbare levensmiddelen meenemen voor de Voedselbankmanden die klaarstaan.

11 november, 17.00-19.00 uur, Dorpsstraat 24 en 59; Marcel Legtenberg E bestuurslid@hnpz.nl Marieke van der Giessen E pr@oudekerkgemeente.nl

Doe mee met het Present-Sintproject!

Stichting Present zamelt in november cadeautjes in voor kinderen die zelf geen Sinterklaas kunnen vieren. Namen hiervoor worden aangedragen door maatschappelijke organisaties in de stad, die de gezinnen en hun situaties kennen.

Hoe kunt u helpen om zoveel mogelijk kinderen blij te maken? Meld u aan om een cadeautje van rond de € 10 te kopen (voor een of meer kinderen). U kunt ook geld doneren, zodat Present de geschenken aan kan schaffen. Doe mee!

Stuur een mail naar info@presentzoetermeer.nl of doneer direct op rekeningnummer NL57 RABO 0388 1444 32 o.v.v. Sintproject.

PERRON OOSTERHEEM

Oosterheemplein 320 Johan Klaasse T 06-1628 7567 E pionier.perron@gmail.com W perronoosterheem.nl

- Perronmeetings**
 - Zie pagina 4 van deze krant.
- Fitte Fifty's**
 - elke maandag, 10.00 uur
- Breiclub**
 - Elke twee weken: ma 14.00-16.00 uur
 - 10 en 24 november
 - E tanniejorna@gmail.com
- Ontmoetingslunch**
 - elke woensdag 12.30 uur; opgeven bij Jan de Ruiter T 06-3732 1952
- Crea Club**
 - elke donderdag, 14.00-16.00 uur
- Wandelclub**
 - elke vrijdag, 10.00 uur, start bij Enjoy Life
- Inloop bij Middin**
 - elke vrijdag, 10.00-12.00 uur, Schiebroekstraat 1

Nieuwe Perron-pionier
Pionier Johan Klaasse wordt op zondag 16 november bevestigd in zijn bediening voor Perron Oosterheem. Van harte welkom om 10.00 uur in deze gezamenlijke dienst van Perron en Oosterkerk.

Kom naar het Kindertheater
Welkom op zondagmorgen 2 november bij Kindertheater Simon en Zo. Dat presenteert een eigentijdse versie van het bekende verhaal van Jezus over de barmhartige Samaritaan. Neem kinderen, kleinkinderen, vriendjes uit de buurt mee. De toegang is gratis en Perron Oosterheem nodigt een ieder van harte uit!
2 november, 10.00 uur, aula basisschool Het Noorderlicht, Spitsbergen 5

Winterfair voor Mercy Ships
Welkom op de Winterfair op zaterdag 22 november van de Breiclub Oosterkerk voor het goede doel: het levensreddende werk van Mercy Ships. Er is een high tea met live muziek, verse oliebolletjes, een lunchcafé, en je kunt bieden op een vijf gangendiner. Er is een workshop kerststukjes maken, een sieradenontwerper is aanwezig, er valt een schoonheidsbehandeling te winnen, en ook een prachtige kerststal!
22 november, 10.00-15.30 uur, Oosterkerk; inschrijven workshop en high tea E marja.pelle@gmail.com

CULTURELE AGENDA

Alle culturele activiteiten met toelichting staan ook op www.kerkinzoetermeer.nl

OUDE KERK
Carillonconcert

1 november 'Allerheiligen', gespeeld door beiaardier Johan van Oeveren
12.00-13.00 uur, te beluisteren in Dorpsstraat en Wilhelminapark W herbergoudekerk.nl

Avondmuziek Allerzielen

Zondag 2 november is er in de Oude Kerk een muzikale avonddienst in de vorm van een Avondmuziek, met lezing en lied, gebed en instrument.

Het thema is 'Wie in de schaduw Gods mag wonen' (Psalm 91/Lied 91a). Al in de tiende eeuw werden alle gestorven kloosterbroeders herdacht tijdens een gedenkdag op 2 november, die was ingevoerd door abt Odilo van Cluny, nu Allerzielen. Het Oude Kerk Ensemble staat onder leiding van cantor-organist Geurt van Lagen. Er is medewerking van countertenor Erjan van der Velde en de liturg is ds. Arien Treuren uit Pijnacker.

2 november, 18.30-19.30 uur, Dorpsstraat 59 W oudekerkgemeente.nl (liturgieboekje en beelduitzending)

Lunchpauzeconcerten

- 5 nov Zohra Jongerius – viool & Martha Pindór – klavecimbel
- 12 nov La Voz Humana: Michal Bitan – sopraan, Galit Zadok – blokfluiten & dulciana, Julie Stalder - viola da gamba & lirone, Punto Bawono – vihuela
- 19 nov Tales in Music: Camilla van der Kooij – viool & Josje Goudswaard – vleugel
- 29 nov Geurt van Lagen – orgel
- 3 dec Barokensemble Koninklijk Conservatorium

12.45-13.15 uur, Dorpsstraat 59, deurcollecte W herbergoudekerk.nl

Bedankconcert

Het vierde en laatste benefietconcert in het kader van de actie 'Het Lohmanorgel schoon!' is op zaterdag 29 november om 15.30 uur in de Oude Kerk. Het schoongemaakte en gestemde orgel klinkt dan weer in volle glorie. Organist Geurt van Lagen speelt werken van Bach en Reger. Na afloop is er ontmoeting en verkoop van creatie-artikelen en sieraden. Kom luisteren en doe een laatste duit in het zakje.

29 november, 15.30 uur, Dorpsstraat 59; deurcollecte bestemd voor groot onderhoud Lohmanorgel; W herbergoudekerk (programma) en oudekerkgemeente.nl (beelduitzending)

REGENBOOGMUZIEK
Skazka Kwartet

Het Skazka Kwartet, ontstaan in 2020, is een nieuw gezicht in het Nederlandse kwartet-landschap. Skazka is het Russische woord voor sprookje, en dat is precies wat het kwartet nastreeft: het vertellen van verhalen. Op het programma staan twee meesterwerken: het Eerste Strijkkwartet, 'Kreutzer-sonate', van Janáček en een Rasumowsky-kwartet van Beethoven.
5 november, 20.15 uur, Kerkelijk Centrum De Regenboog, Nathaliegang 263; € 16,50 / tot 25 jaar € 5 / Zoetermeerpas: gratis W regenboogmuziek.nl

OOSTERKERK
Na-de-lunchconcert

Op 11 november spelen violiste Deborah Thoen-de Jong en Panos Gklistis op piano werken van Mozart, Elgar en anderen. Welkom om naar dit inspirerende duo te komen luisteren.
elke tweede dinsdag, 13.30-14.15 uur, Oosterheemplein 320

KUNST IN DE KERK

Expositie 'Langs Walcherse stranden'

Vanaf half november t/m half januari is er in de ontmoetingszaal van de Oude Kerk een foto-expositie te zien met bijzonder lijnenspel. De maker van de fotoserie 'Langs Walcherse stranden' is Frank van de Beld. De afgedrukte en zorgvuldig ingelijste foto's zijn ook te koop.
Bezichtiging elke dinsdag 10.00-12.00 uur tijdens het Inloophuis, elke vrijdag 14.00-15.30 tijdens Open Kerk. Op vrijdagmiddag is ook de kerkzaal zelf open. Herberg Oude Kerk, Dorpsstraat 59 W herbergoudekerk.nl

**ZEKER VAN VAKWERK
ZEKER VAN DORP**

Van Dorp – uw technisch dienstverlener

Van Dorp is specialist in technisch beheer van bestaand vastgoed. Wij nemen u het hele proces uit handen en denken met u mee hoe u uw pand optimaal kunt inzetten en verduurzamen.

Als familiebedrijf hebben wij betrokken medewerkers met passie voor techniek. Met vakkennis en persoonlijke aandacht realiseert Van Dorp duurzame oplossingen. U bent verzekerd van een gezonde leef- en werkomgeving. Dankzij onze landelijke overkoepeling en regionale aanwezigheid zijn wij altijd dichtbij. Neem contact met ons op via (079) 368 76 87 voor vrijblijvend advies.

vandorp.eu

VAN DORP
VOOR MORGEN

PATERNOTTE
UITVAARTZORG

"Als u afscheid moet nemen, dan wilt u dat natuurlijk zo goed mogelijk doen".

079 - 303 22 03
24 uur per dag bereikbaar

Koraalrood 153, 2718 SB Zoetermeer
www.paternotteuitvaart.nl
info@paternotteuitvaart.nl

PHOTO'S by Leonie

info@photosbyleonie.nl
06-526 300 48

www.photosbyleonie.nl

Ook adverteren in Kerk in Zoetermeer? Vraag de tarieven: advertenties@kerkinzoetermeer.nl

PERSPECTIEF

In de Perspectief-rubriek wordt steeds een bijbeltekst belicht, gewoonlijk gekozen uit het leesrooster van Taizé ‘Elke dag de Bijbel open’, en voorzien van een (kunst)afbeelding.

Voorbij de tijd

Of we nu leven of sterven, we zijn altijd van de Heer.
Romeinen 14:8

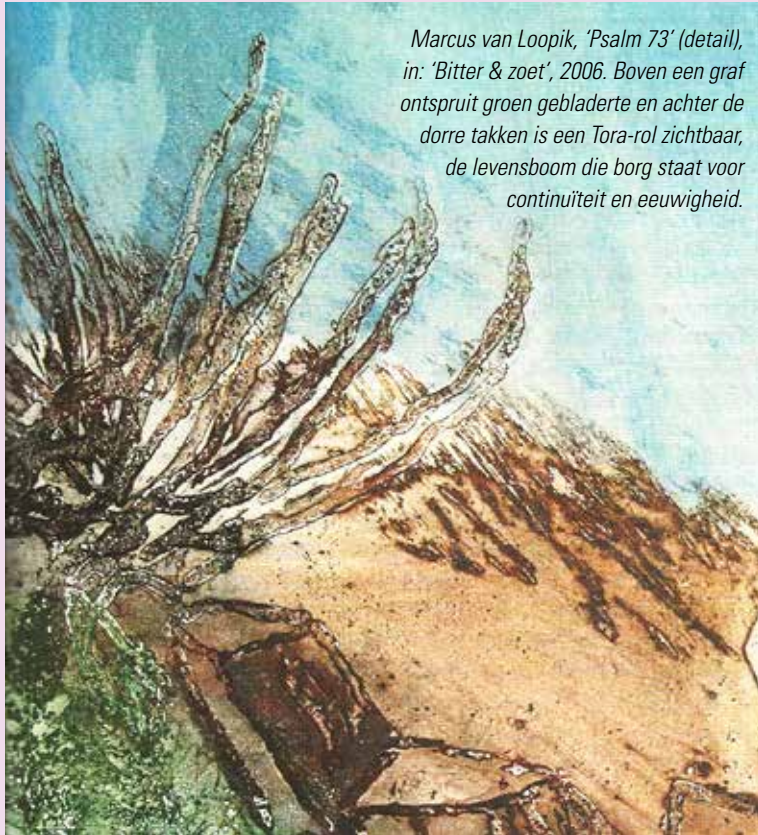
Herfst, bomen en struiken verliezen hun bladeren. Het lijkt of alles in de natuur tot rust komt. De dagen worden korter, het donker buiten gaat de boventoon voeren, het wordt kouder. In zo’n sfeer kom je vaak met jezelf in gesprek. Alsof je weer in verbinding met jezelf komt. Hoe is het met je? Kijk je vooruit naar wat komen gaat? Of speelt het verleden nog een rol? Wat is er allemaal gebeurd? Kun je er mee omgaan?

Door alles wat zich om je heen heeft afgespeeld, kan het moeilijk zijn om los te laten. Zeker in deze novembermaand. Als een geliefde overleden is, wat doet dat met je? Natuurlijk is er het gemis. Maar ook vaak troost en aandacht. En misschien kun je je emotie ook wel delen met iemand. Ja, rouwen kan mensen ook samenbrengen. Of vind je een ritueel om uiting aan je rouw te geven? Maar soms zie je door de bomen het bos niet meer.

Het is goed om steun te zoeken. Het leven gaat door. In een ander perspectief. Misschien krijg je hulp van Boven. Woorden kunnen nooit zeggen hoeveel je van iemand houdt. Woorden zijn maar woorden. Maar diep in je ziel is er dat lichtpunt dat je verbindt met de Ene. Want lezen we niet bij Johannes: ‘U spreekt woorden die eeuwig leven geven’ (Johannes 6:69)? Voorbij de tijd, voorbij de plaats, in een ander soort perspectief, daar is Hij. ‘Of we nu leven of sterven, we zijn altijd van de Heer’ (Romeinen 14:8).

In de stilte zoekt onze ziel verbinding en even is die er. Te midden van de wereld zeggen we dat zij of hij niet dood is maar leeft. Hoor maar: zoals toen klinkt weer zijn Naam.

Hans van der Bilt
KERNTTEAM DE PELGRIM

Marcus van Loopik, 'Psalm 73' (detail), in: 'Bitter & zoet', 2006. Boven een graf ontspruit groen gebladerte en achter de dorre takken is een Tora-rol zichtbaar, de levensboom die borg staat voor continuïteit en eeuwigheid.

LEESROOSTER

Elke dag de Bijbel open

Deze dagelijkse bijbelteksten worden tijdens het middaggebed in Taizé gelezen. De verwijzing geeft een wat langere tekst aan. Het hele leesrooster voor deze maand kunt u downloaden van www.kerkinzoetermeer.nl

ZA. 1 NOVEMBER Openbaring 7:9-17
Johannes schreef: Ik zag een onafzienbare menigte, die niet te tellen was, uit alle landen en volken, van elke stam en taal. Ze bogen zich diep neer en aanbaden God.

ZON. 2 NOVEMBER Romeinen 14:7-15
Of we nu leven of sterven, we zijn altijd van de Heer. Want Christus is gestorven en weer tot leven gekomen om te heersen over de doden en de levenden.

MA. 3 NOVEMBER Jesaja 40:1-5
Baan voor de Heer een weg door de woestijn, effen in de wildernis een pad voor onze God.

DI. 4 NOVEMBER Johannes 6:67-69
Toen veel leerlingen van Jezus weggingen, vroeg hij aan de twaalf: “Willen jullie soms ook weggaan?” Petrus gaf antwoord: “Naar wie zouden we moeten gaan, Heer? U spreekt woorden die eeuwig leven geven.”

WO. 5 NOVEMBER Lucas 6:46-49
Jezus zegt: Degene die bij me komt, naar mijn woorden luistert en ernaar handelt, lijkt op iemand die bij het bouwen van zijn huis een diep gat groef en het fundament op rotsgrond legde.

DO. 6 NOVEMBER Jesaja 60:1-7
Duisternis bedekt de aarde en donkerte de naties, maar over jou schijnt de Heer, zijn luister is boven jou zichtbaar.

VR. 7 NOVEMBER Hebreeën 10:10-14
Wij zijn voor eens en altijd geheiligd, door het offer van het lichaam van Jezus Christus.

ZA. 8 NOVEMBER Exodus 14:5-31
Mozes zei tot het volk: Wees niet bang, wacht rustig af. Dan zult u zien hoe de Heer vandaag nog zal redden.

PRATEN MET KINDEREN OVER VERLIES

‘Bij God blijft je naam gekend’

HANDREIKING • Wanneer iemand is overleden hebben kinderen vaak veel te vragen maar zeggen dat niet zomaar. Soms zit je zelf ook met zoveel vragen en verdriet. Daar heb je al je handen vol aan. Je kunt wel wat hulp hierbij gebruiken.

Je kind vertellen dat iemand is gestorven kan moeilijk zijn. Vertel het nare bericht niet omslachtig, maar kort en duidelijk. Belangrijk is het vervolgens om veel in de buurt te blijven om vragen en verdriet over het overlijden op te vangen. Net als bij volwassenen kan een kind het sterven eerst niet bevatten en hoopt dat het niet waar is. Geef ruimte om te reageren. Huilen en boos zijn mag! Lijden en verdriet raakt je hart en die pijn moet eruit. Let ook op de non-verbale signalen van het kind, de houding, gebaren en mimiek. Het kan helpen om te benoemen welke emoties je bij je kinderen ziet en daar over door te praten.

Zoveel vragen

Bij kinderen komen veel vragen op, meer en andere dan je als volwassene zou denken. Die hoeft je niet allemaal te kunnen beantwoorden. Je voelt zelf ook de onmacht. Maak het verdriet van jullie samen. Heel jonge kinderen reageren sterk op gevoelens die je met je houding overbrengt. Tot ongeveer 7 jaar vinden ze het moeilijk om in de toekomst te kijken, ze zijn vooral bezig met vandaag en morgen. Oudere kinderen kijken verder, praten makkelijker en kunnen onverwachts uit de hoek komen met opmerkingen en vragen. Pubers zijn vaak kritisch, soms gesloten en weten niet zomaar hoe met hun rouw om te gaan.

Samen

Luister eerst. Probeer samen met het kind onder woorden te brengen waarmee het worstelt: Waarom laat God dit gebeuren? Waar ben je als je dood bent? Ga jij ook dood?

Het is heilzaam om je vragen samen in een gebed bij God te brengen en je eigen geloof hierbij te betrekken. Je hebt het nodig herinnerd te worden aan Gods liefde. Gods schiep hen en kent hen, staat er in Jesaja 43: ‘Ik heb je bij je naam geroepen’ en ‘Je bent zo kostbaar in mijn ogen’ (vers 1 en 4). We kunnen het niet bevatten, maar we bidden dat onze geliefden nu in Gods handen zijn. We hopen hen opnieuw te zien in de hemel en geloven dat ze met ons verbonden zijn in liefde. Lees samen het troostvolle gedeelte uit Johannes 10 vers 1-18 over Jezus als Goede Herder.

Rituelen

Bedenk symbolische handelingen waarmee je een geliefd persoon kunt herdenken. Met een (thuis) ritueel kun je dat zichtbaar maken. Met een foto, kaars, knutselwerkje, voorwerp, iets uit de natuur, een bijbeltekst maak je een plek die herinnert aan de overledene. Vertel dat je weleens het gevoel kunt hebben dat zelfs God je vergeet, zo alleen. Maar God heeft beloofd dat Hij altijd met je meegaat en Hij kent je bij je naam. Schrijf samen een naam in het zand: ook al zal het water je naam uitwissen, bij God blijft die gekend.

Uitvaart

In de dagen voor de uitvaart, of beter al voordat er een sterfgeval is, kun je samen naar een begraafplaats gaan om een idee te krijgen wat dat inhoudt. Praat bijtijds over de dood, wanneer het kan ook met degene die zal overlijden. Betrek kinderen bij het afscheid nemen van een opa of oma.

Foto: Eefke de Geus, 2017

Het kan ze helpen in het besef dat een einde gekomen is aan het aardse leven. Laat ze bijvoorbeeld meedoen met de kist verzorgen en daar iets persoonlijks in achterlaten, een bloem neerleggen of een gedicht voorlezen. Wat vooral zal bijblijven is de sfeer bij een uitvaart. Verberg je eigen verdriet niet, zo kan het kind merken dat verdrietig zijn normaal is. Bied ook perspectief, want dood en lijden hebben niet het laatste woord. We mogen in vertrouwen uitzien naar een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

Irene de Geus-Haasbroek
KIZ-REDACTEUR

Bronnen:
- bijbelsopvoeden.nl/kinderenenrouw
- HGJB, ‘Voorleven. In gesprek over opvoeden en geloven’, 2016
- kn.nl/inspiratie/column-inspiratie/met-kinderen-praten-over-god-en-de-dood
- petrus.protestantsekerk.nl/artikel/rebecca-schoon-ik-wil-mijn-kinderen-laten-zien-hoe-ik-zelf-geloof
- petrus.protestantsekerk.nl/artikel/rituelen-met-kinderen

UITGELEZEN

In deze 9e jaargang van Kerk in Zoetermeer worden de boekrecensies in de rubriek UITGELEZEN steeds verzorgd door leden van leesclubs en leeskringen in Zoetermeer.

‘De liefde blijft, omdat God liefde is’

De titel van het boek *Virtuoos leven* is afgeleid van het Latijnse woord *virtu*, dat ‘deugd’ betekent. Het is de bedoeling om te komen tot een leven waarin de deugden tot bloei komen, met hulp van God en onze medemensen. De auteur, dominee Ariaan Baan, ziet dit boek als zijn testament. Hij lijdt aan de ziekte van Huntington, een erfelijke, progressieve hersenziekte en hij wordt waarschijnlijk niet ouder dan 65 jaar.

De schrijver onderscheidt zeven deugden in twee categorieën:
• theologische deugden: geloof, hoop en liefde
• kardinale deugden: verstandigheid, rechtvaardigheid, matigheid en dapperheid
De kardinale deugden werden al genoemd door de Griekse filosofen Plato en Aristoteles. De theologische deugden zijn geschenken van God die we ons met hulp van de Heilige Geest kunnen toe-eigenen.

De christelijke liefde is de *agapè*. Dat is de liefde voor allen. Geloof is in de Bijbel een houding van vertrouwen. Het is daarbij zaak om te hopen op God die uiteindelijk overwint over dood, wanhoop en het kwaad. Bijzonder is ook dat wordt gezegd dat geloof en hoop straks niet meer nodig zijn, maar dat de liefde blijft omdat God liefde is.

Verstandigheid is een groeiproces om de macht van de zonde steeds verder in te perken zodat we uitgroeien tot verstandige mensen. *Rechtvaardigheid* is bij Aristoteles de kunst om eerlijk te delen. Christenen erkennen daarbij dat zij dagelijks vergeving en genade nodig hebben en dat wie daarop vertrouwt door God zelf rechtvaardig wordt verklaard. *Matigheid*: de mens wordt beheerst door een mateloze zucht naar meer, gedreven door lust, geldzucht, eerezucht en verslaving. De tien geboden leren ons om daar niet aan toe te geven en wekken op tot matiging. *Dapperheid* is de kwaliteit, die maakt dat men onder zware omstandigheden doet wat gedaan moet worden. Jezus heeft de dood en de duivel overwonnen, niet door het zwaard te trekken, maar door zich over te geven aan zijn belagers en te sterven aan het Kruis. Ook de volgelingen van Christus hebben een strijd te voeren als zij worden vervolgd.

We vinden het een boeiend en inspirerend boek. Ter lezing en overdenking dan ook zeker aanbevolen.

Jaap Rodenburg
LEESKRING OOSTERKERK – OUDE KERK

Ariaan Baan, *Virtuoos leven. Zeven deugden om goed te leven in een doorgedraaide wereld*, KokBoekencentrum, 2025, € 20

